

رامین پرنو

امضای «توافق مکه برای دفاع مشترک» میان عربستان سعودی، ترکیه و پاکستان را باید در متن دگرگونی سریع معادلات امنیتی خاورمیانه ارزیابی کرد؛ توافقی که در ظاهر ماهیتی دفاعی دارد، اما از نظر راهبردی می‌تواند نشانه‌ای از تلاش ریاض برای کاهش وابستگی به پتر امنیتی آمریکا و ایجاد شبکه‌ای چندلایه از بازدارندگی باشد.بر اساس بیانیه مشترک سه کشور، هر گونه حمله مسلحانه به یکی از اعضا، حمله به هر سه تلقی خواهد شد و طرف‌های توسعه همکاری‌های دفاعی تأکید کرده‌اند. همین اصل، در صورت بر خور داری از سازو کار اجرایی روشن، مهم‌ترین بخش پیمان است.

سه ضلع یک محاسبه امنیتی

تصمیم عربستان در شرایطی اتخاذ شده که همزمان دو مسیر حیاتی امنیتی این کشور، یعنی تنگه هرمز و باب‌المندب، با نااطمینانی جدی روبه‌رو شده‌اند. اختلال در کشتیرانی، تهدیدهای مرتبط با باب‌المندب، تشدید درگیری‌های یمن و آسیب‌پذیری زیرساخت‌های انرژی، به ریاض نشان داده است که امنیت اقتصادی بدون امنیت نظامی پایدار امکان‌پذیر نیست. تجربه حملات موشکی و پهنادی به زیرساخت‌های منطقه این نگرانی را تقویت کرده که واشنگتن الزام‌حاضر نیست برای هر بحران منطقه‌ای هزینه‌مستقیم و بلندمدت بپردازد. بنابراین، پیمان مکه را می‌توان بخشی از سیاست بومی‌سازی امنیت دانست؛ سیاستی که هدف آن ایجاد ظرفیت‌های مکمل در کنار روابط سنتی با آمریکااست، نه الزاماً قطع آن.

در چنین فضای، مهم‌ترین محرک ریاض را باید «حساس‌کننده‌ی امنیتی» دانست. عربستان طی دهه‌های گذشته بخش بزرگی از امنیت خود را به آمریکا گره زده بود، اما تحولات اخیر این تصور را تقویت کرده که واشنگتن الزام‌حاضر نیست برای هر بحران منطقه‌ای هزینه‌مستقیم و بلندمدت بپردازد. بنابراین، پیمان مکه را می‌توان بخشی از سیاست بومی‌سازی امنیت دانست؛ سیاستی که هدف آن ایجاد ظرفیت‌های مکمل در کنار روابط سنتی با آمریکااست، نه الزاماً قطع آن. انتخاب ترکیه و پاکستان نیز تصادفی نیست. عربستان منابع مالی، موقعیت ژئوپلیتیک و ظرفیت خرید و سرمایه‌گذاری دفاعی دارد؛ ترکیه از فناوری‌های دفاعی، پهپادها، صنایع نظامی و تجربه عملیاتی بر خوردار است؛ پاکستان نیز نیروی انسانی نظامی گسترده و توان بازدارندگی هسته‌ای دارد. در نتیجه، این سه کشور می‌توانند منابع مالی، فناوری و دفاعی و قدرت بازدارنده را به یکدیگر متصل کنند. از سوی دیگر، پیمان تازه دامنه طبیعی توافق‌های

عربستان، ترکیه و پاکستان توافق دفاعی امضا کردند؛

«پیمان مکه»؛ اهرم بازدارندگی ریاض در خاورمیانه ملتهب

به جنگی ناخوسته جلوگیری کند و با میناجی گری، تنش ایران و آمریکا را کاهش دهد. بنابراین حضور اسلام‌آباد در پیمان، الزاماً به معنای پذیرش یک جبهه‌ضدایرانی نیست.

نگاه آمریکا، اسرائیل و همسایگان

واشنگتن پیمان مکه را همزمان از دو زاویه می‌بیند. از یک سو، افزایش توان دفاعی عربستان و تقویت امنیت مسیرهای انرژی می‌تواند با منافع آمریکا در ثبات بازار انرژی و مهار بحران‌های منطقه‌ای همخوان باشد.از سوی دیگر، اگر این پیمان به توسعه مستقل صنایع دفاعی، خرید گسترده تجهیزات ترکیه‌ای و پاکستانی، انتقال فناوری و ایجاد سازوکارهای دفاعی مستقل منجر شود، انحصار نسبی آمریکا در ساختار امنیتی خلیج فارس کاهش خواهد یافت. بنابراین، رویکرد واشنگتن به احتمال زیادنه مخالفت کامل، بلکه نظارت و مدیریت این روند خواهد بود؛ به‌ویژه اگر پیمان از چارچوب دفاعی فراتر رفته و به یک‌بلوک امنیتی مستقل شود. اسرائیل نیز این تحول را با حساسیت دنبال خواهد کرد. شکل‌گیری یک شبکه دفاعی میان عربستان، ترکیه و پاکستان در زمانی که جنگ غزه و درگیری‌های منطقه‌ای ادامه دارد، می‌تواند آنگاه تل‌آویو به معنای افزایش ظرفیت کشورهای مسلمان را مقابل‌به تهدیدهای منطقه‌ای باشد. با این حال،

عربستان طی دهه‌های گذشته بخش بزرگی از امنیت خود را به آمریکا گره زده بود، اما تحولات اخیر این تصور را در ریاض تقویت کرده که واشنگتن الزام‌حاضر نیست برای هر بحران منطقه‌ای هزینه مستقیم و بلندمدت بپردازد و در همین اساس انعقاد پیمان دفاعی سه جانبه با ترکیه و پاکستان را در دستور کار قرار داد

هر گونه افزایش نقش نظامی اسلام‌آباد در منطقه می‌تواند محاسبات امنیتی دهلی‌نوا را تحت تأثیر قرار دهد. کشورهای عربی دیگر نیز میان استقبال از افزایش ظرفیت دفاعی منطقه و نگرانی از شکل‌گیری بلوک‌های رقیب در نوسان خواهند بود. در مجموع، واکنش بازیگران منطقه‌ای بیش از آنکه به اصل همکاری دفاعی معطوف باشد، به چگونگی اجرای تعهدات و تعیین دامنه دشمن یا تهدید مشترک بستگی خواهد داشت.

پیمان مکه؛ بازدارندگی یا تشدید تنش؟

پرسش اصلی این است که آیا پیمان مکه می‌تواند امنیت ایجاد کند یا خود به محرکی برای رقابت نظامی تازه تبدیل شود؟ پاسخ، به جزئیات اجرایی آن بستگی دارد. اگر توافقی بر تبادل اطلاعات، دفاع هوایی و موشکی امنیت دریایی، انتقال فناوری، رزمایش‌های مشترک و حفاظت از زیرساخت‌های حیاتی متمرکز بماند، می‌تواند ظرفیت بازدارندگی را افزایش دهد و حتی از محاسبات اشتباه طرف‌های رقیب جلوگیری کند. وجود کانال‌های ارتباطی میان اعضا نیز می‌تواند امکان مدیریت بحران را افزایش دهد.

اما اگر بند دفاع جمعی به تعهدی سخت و عملیاتی شبیه ماده پنجم ناتو تبدیل شود، معادله متفاوت خواهد بود. در آن صورت، هر حمله به عربستان می‌تواند پای ترکیه و پاکستان را به بحران خلیج فارس باز کند؛ در حالی که این دو کشور دشمنان اولویت‌ها و محدودیت‌های متفاوتی دارند. چنین تعهدی احتمال بازدارندگی را افزایش می‌دهد، اما همزمان خطر محاسبه غلط و سرایت یک درگیری محدود به بحران چندجانبه را نیز بیشتر می‌کند.

از منظر ایران، خطر زمانی ایجاد می‌شود که پیمان به جای «موازنه هوشمند» به «مهار سخت» تبدیل شود. چنین وضعی می‌تواند تهران را به تقویت بیشتر ظرفیت‌های موشکی، دریایی و شبکه‌های منطقه‌ای سوق دهد و در مقابل، عربستان را به خرید تسلیحات و استقرار سامانه‌های جدید ترغیب کند. نتیجه چنین چرخشی، امنیت بیشتر نیست؛ بلکه شکل‌گیری رقابت تسلیحاتی و افزایش هزینه‌های خطای محاسباتی است.

در نهایت، پیمان مکه بیش از آنکه پاسخ نهایی به بحران امنیتی خاورمیانه باشد، نشانه‌ای از ورود منطقه به مرحله‌ای تازه از چندقطبی شدن امنیتی است. ریاض می‌کوشد میان وابستگی سنتی به آمریکا و نیاز به استقلال راهبردی در تعادل ایجاد کند؛ آنکارا به دنبال افزایش نفوذ و توسعه صنایع دفاعی خود است و اسلام‌آباد نیز می‌خواهد از ظرفیت‌های اقتصادی و امنیتی عربستان بهره‌برد؛ بدون آنکه وارد تقابل مستقیم با ایران شود. اگر این توافق در همین چارچوب باقی بماند، می‌تواند به افزایش بازدارندگی و ثبات کمک کند؛ اما اگر به بلوک‌های سخت‌بادشمن مشخص تبدیل شود، احتمالاً به جای بستن مسیر بحران، یکی از حلقه‌های تازه تشدید تنش در خاورمیانه خواهد شد.

عربستان منابع مالی، موقعیت ژئوپلیتیک و ظرفیت خرید و سرمایه‌گذاری دفاعی دارد؛ ترکیه از فناوری‌های دفاعی، پهپادها، صنایع نظامی و تجربه عملیاتی بر خوردار است؛ پاکستان نیز نیروی انسانی نظامی گسترده و توان بازدارندگی هسته‌ای دارد. در نتیجه، این سه کشور می‌توانند منابع مالی، فناوری و قدرت بازدارنده را به یکدیگر متصل کنند

خبر

پکن اعلام کرد؛

نوسازی ارتش و ارتقای توانایی رزمی نیروهای نظامی چین

چن شی، سخنگوی وزارت دفاع چین اعلام کرد که فرماندهی ارتش این کشور، نوسازی نیروهای خود را مطابق با استانداردهای پیشرفته بین‌المللی تضمین خواهد کرد.او (جمعه) در صفحه وزارت دفاع چین در رسانه وی‌چت، دارندو ایجاد هر گونه تشکیلات نظامی خارج از چهارچوب نیروهای مسلح را ممنوع می‌کند. معن توضیح داد که از مهمترین اهداف قانون سلاح شماره ۵۱ سال ۲۰۱۷ ساماندهی و مالکیت و حمل سلاح و نیز جلوگیری از گسترش غیر مجاز آن و مبارزه با قاچاق سلاح‌ها و اعمال مجازات بر متخلفان است.

چن شی، سخنگوی وزارت دفاع چین اعلام کرد که فرماندهی ارتش این کشور، نوسازی نیروهای خود را مطابق با استانداردهای پیشرفته بین‌المللی تضمین خواهد کرد.او (جمعه) در صفحه وزارت دفاع چین در رسانه وی‌چت، دارندو ایجاد هر گونه تشکیلات نظامی خارج از چهارچوب نیروهای مسلح را ممنوع می‌کند. معن توضیح داد که از مهمترین اهداف قانون سلاح شماره ۵۱ سال ۲۰۱۷ ساماندهی و مالکیت و حمل سلاح و نیز جلوگیری از گسترش غیر مجاز آن و مبارزه با قاچاق سلاح‌ها و اعمال مجازات بر متخلفان است.

طالبان: داعش را در افغانستان کاملاً سرکوب کردیم!

ذبیح‌الله مجاهد، سخنگوی طالبان افغانستان در پیامی ضبط شده اعلام کرد که داعش به صورت کامل در افغانستان سرکوب شده و تمامی مراکز این گروه تروریستی در داخل کشور برچیده شده‌اند. پایگاه خبری دایه‌بود که به منظور بازگشایی جاده‌هایی به آنچارفته‌اند که در نتیجه حملات هوایی اخیر اسرائیل بسته شده‌بود.

طالبان افغانستان همچنین اعلام کرد طالبان به هیچ گروهی اجازه نمی‌دهد تا ز قلمرو و خاک افغانستان

خواست تا به بازسازی اقتصاد افغانستان و بهبود استانداردهای زندگی کمک کنند و به ریشه‌های تروریسم بپردازند. چین همچنین از کشورهای آسیای مرکزی و سازمان همکاری شانگهای در همکاری با افغانستان علیه تهدیدات مرزی حمایت کرد. مقامات افغانستان همچنین روز گذشته (جمعه) بحث شورای امنیت سازمان ملل متحد در مورد ادعای حضور گروه‌های تروریستی از جمله داعش در خاک افغانستان را نادرست خواندند. نگرانی‌ها در مورد داعش در افغانستان پس از عملیات اخیر ارتش این کشور از جمله حملات هوایی به مراکز این گروه در پاکستان، افزایش یافته است. این در حالیست که بسیاری از اندیشکده‌های غربی معتقدند که داعش در افغانستان همچنان حضور دارد و هسته‌های خفته آن در حال بازسازی و عضوگیری در شرایط بد اقتصادی هستند.

جهان نما

پاشینیان:

زمان پیوستن ارمنستان به اروپا فرا رسیده است

نیکول پاشینیان، نخست‌وزیر ارمنستان که کشورش یکی از پنج عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا است، درباره انتظار رهبران چهار کشور دیگر عضو این اتحادیه درباره لزوم برگزاری فوری همه‌پرسی در ارمنستان درباره پیوستن به اتحادیه اروپا با گفت که زمان برگزاری این همه‌پرسی هنوز فرا نرسیده و از این رو به رأی گذاشتن این موضوع در مقطع کنونی امکان‌پذیر نیست.

او این موضوع را (جمعه) در نشست گسترده شورای بین‌دولتی (نخست‌وزیران) اتحادیه اقتصادی اوراسیا که در چولپون آتاقریزقیزستان با حضور مقامات ارشد عضو و ناظر این اتحادیه بیان کرد.

وی تصریح کرد: ایران این موضوع را درک می‌کند که عضویت همزمان در اتحادیه اقتصادی اوراسیا و اتحادیه اروپا غیرممکن است.

نخست‌وزیر ارمنستان که کشورش پیشتر گام‌هایی را برای عضویت در اتحادیه اروپا برداشته است، در عین حال، اظهار داشت: تقویت همکاری با کشورهای اتحادیه اقتصادی اوراسیا یکی از اولویت‌های سیاست خارجی و اقتصادی ارمنستان است.

وی افزود: این رویکرد در برنامه دولت جدید ارمنستان که رهبری آن به من سپرده شده است، قرار دارد.

بنابر گزارش دیگری، پاشینیان همچنین در ویدئویی که در فیس‌بوک منتشر شد، تصریح کرد: قبلاً گفته‌ام که همه پرسی (درباره پیوستن ارمنستان به اتحادیه اروپا) قطعاً بر گزار خواهد شد، اما پس از اینکه رسماً برای عضویت در این اتحادیه درخواست رسمی ارائه کردیم، باید کارهای ساختاری انجام شود.

وی افزود: بنابراین، برگزاری همه‌پرسی امروز غیرممکن است. چرا که برآچنین همه‌پرسی هنوز موضوعیت ندارد؛ بیا باید تصور کنیم که اکنون همه پرسی بر گزار کنیم؛ ما باید به شهروندان بگوییم که باید بین اتحادیه اروپا یا اتحادیه اقتصادی اوراسیا تصمیم بگیرند. واکنش شهروندان چه خواهد بود؟

نخست‌وزیر ارمنستان گفت: در این صورت، شهروندان از ما خواهند پرسید: چشم‌انداز ما برای عضویت در اتحادیه اروپا چیست؟ نقشه راه ما چیست؟ سوالات زیادی در این زمینه وجود دارد که ما، و نه هیچ کس دیگری، پاسخی برای آنها ندارند.

شهر چولپون آتاقریزقیزستان طی روزهای پنجشنبه و جمعه (۱۵ و ۱۶ مرداد) میزبان شورای بین‌دولتی (نشست نخست‌وزیران) اتحادیه اقتصادی اوراسیا است. نشست که دستور کار آن مباحث مختلفی از جمله ایجاد بازار مشترک مالی بین اعضا عنوان شده است.

نشست قبلی اتحادیه اقتصادی اوراسیا در سطح رهبران کشورهای عضو (سال گذشته) در حالی برگزار شد که موضوع تداوم عضویت ارمنستان در این اتحادیه با توجه به اراده ایران برای عضویت در اتحادیه اروپا به یکی از مباحث داغ در فضای رسانه‌ای منطقه تبدیل شد.

ارمنستان پیش‌تر علاقه‌مندی و تعهد خود را برای پیوستن به اتحادیه اروپا اعلام کرده و پارلمان این کشور گام عملی برای آغاز چنین فرایندی را برداشته است؛ به‌طور همزمان نیکول پاشینیان نخست‌وزیر این کشور گفته است که ایران قصد خروج از اتحادیه اقتصادی اوراسیا را ندارد و تا حد امکان، عضویت در هر دو اتحادیه را با یکدیگر تلفیق خواهد کرد.

با وجود این اظهارات و نیز سخنان معاون نخست‌وزیر ارمنستان در نشست شورای عالی اتحادیه اقتصادی اوراسیا مبنی بر تداوم همکاری ایران با این اتحادیه، سران چهار کشور دیگر عضو (روسیای جمهور روسیه، بلاروس، قزاقستان و قرقیزستان) بیانیه صریحی در این باره صادر کردند. روسای جمهور روسیه، بلاروس، قزاقستان و قرقیزستان با اشاره به تلاش‌های ارمنستان دیگر عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا برای عضویت در اتحادیه اروپا در این بیانیه تصریح کردند که با در نظر گرفتن خطرات قابل توجه برای امنیت اقتصادی کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا، در جلسه بعدی سران این اتحادیه در آذر دی ۱۴۰۵ درباره پیامدهای احتمالی تعلیق پیمان این اتحادیه در رابطه با جمهوری ارمنستان بررسی خواهد شد.

سران چهار کشور عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا همچنین بر لزوم برگزاری هر چه سریع‌تر همه پرسی ملی در جمهوری ارمنستان در مورد پیوستن به اتحادیه اروپا با ماندن در اتحادیه اقتصادی اوراسیا تأکید کردند.

ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه نیز پیش از این تأکید کرده است: ادغام در اتحادیه اروپا به‌طور خودکار مستلزم قطع تعامل ارمنستان با اتحادیه اقتصادی اوراسیا است و تمام امتیازاتی که ایران در طول عضویت خود در اتحادیه اقتصادی اوراسیا از آن بهره‌مند شده است، از دست می‌دهد.

این موضع رسمی مسکو طی ماه‌های گذشته از زبان مقامات روس «تکرار و تکرار» شد تا جایی که سخن از محدودیت واردات محصولات ارمنستان نیز به میان آمد. پیش از این، سازمان نظارت بر بهداشت کشاورزی و دامی روسیه (روسسلخوزناذور) اعلام کرد که از خرداد ۱۴۰۵، واردات کلیه محصولات زراعتی‌ای از ارمنستان و همچنین ترانزیت این محصولات از طریق روسیه به کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا محدود کرده است.

نخست‌وزیر ارمنستان امروز جمعه در مصاحبه با خبرنگاران شبکه‌های تلویزیونی روسیه و راشاتودی در این باره گفت: آنچه اکنون در اتحادیه اقتصادی اوراسیا اتفاق می‌افتد، تنها به ایجاد یک برداشت منفی از این اتحادیه در جمهوری ارمنستان دامن می‌زند؛ من به محدودیت‌هایی اشاره می‌کنم که همکاران محترم روسی ما بر کالاهای ارمنی اعمال کرده‌اند.

وی افزود: نامطلوب بودن این رویکرد را طی نشست کنونی شورای بین‌دولتی اوراسیا با نخست‌وزیران این اتحادیه در میان گذاشته است.